

Ruurd Halbertsma

Ruurd Halbertsma (1958) is conservator Klassieke Wereld in het Rijksmuseum van Oudheden. Daarnaast is hij als bijzonder hoogleraar verbonden aan de faculteit archeologie van de Universiteit Leiden. Als conservator is hij betrokken bij de ontwikkeling van museumlessen voor zowel het basis- als voortgezet onderwijs.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Nederland, Europa en de rest van de wereld zijn het product van vele millennia geschiedenis. Niemand kan zich in zijn eentje een samenhangende voorstelling maken van die enorme hoeveelheid gebeurtenissen uit het verleden. Maar het helpt als mensen stukjes van de puzzel wél voor ogen hebben. Het geeft je letterlijk grip op het heden, want je begrijpt beter waarom de dingen zijn zoals ze zijn.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de basisschool en het middelbaar onderwijs?

Ja, in mijn lagere school hingen prachtige wandplaten met scènes uit de vaderlandse geschiedenis.

Ik herinner me de plundering van Dorestad door de Noormannen en het dagelijks leven in een Romeinse nederzetting, met eenvoudige Germanen en rijk uitgedoste Romeinse officieren. Op de middelbare school, het Johan van Oldenbarnevelt Gymnasium in Amersfoort, hadden wij de legendarische docent Sjoerd de Vries als geschiedenisleraar, bezeten van Frankrijk, Italië en kunstgeschiedenis. Hij nam nog thuis mondelingen af, met een kopje thee erbij. Je voelde je als een student bij de professor aan huis.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Ik zou willen pleiten voor cultuurgeschiedenis - een zo compleet mogelijke blik op samenlevingen in het verleden. Betrek ook de musea en kunsten bij de behandeling van verschillende perioden. De middeleeuwen worden veel tastbaarder wanneer leerlingen ook muziek uit die tijd horen.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

Ik heb klassieke talen, oude geschiedenis en archeologie gestudeerd, dus daarmee is het antwoord in wezen al gegeven. De wereld van de Grieken en Romeinen biedt zo veel wat geschiedenis in de wereld van vandaag zo boeiend maakt. Machtsmisbruik? Kijk hoe het veelgeroemde democratische Athene het weerloze eilandje Melos over de kling jaagt. Erfopvolging? Lees Tacitus' relaas over de Romeinse keizers en keizerinnen in de eerste eeuw van onze jaartelling. Multiculturele samenleving? Kijk naar de smeltkroes van het Romeinse Rijk, waar het burgerrecht in principe voor iedereen bereikbaar was en vreemde godsdiensten bij voorbaat niet verdacht waren.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Dat was bij de tentoonstelling 'Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011' in Museum de Lakenhal in Leiden. Daar liggen twee minuscule briefjes, die met duivenpost naar de belegerde stad zijn gestuurd. Boodschap: houdt moed! En de handtekening is duidelijk leesbaar: Louis de Boisot, de admiraal van de Geuzen.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

Mijn aandacht gaat al lange tijd uit naar de negentiende eeuw, de periode van het ontstaan van nationale musea, waarvan het Rijksmuseum van Oudheden (1818) er een is. Ik heb deze zomer genoten van Umberto Eco's De begraafplaats van Praag: een rijk gedocumenteerd, leesbaar en boeiend boek, waarin alle onvoorstelbare ellende van de twintigste eeuw, inclusief de Endlösung, verklaard wordt uit ontwikkelingen in de negentiende eeuw. Als dat geen geschiedenis is!

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Voor de oudheid Gladiator (2000) en de televisieserie Rome (2005): nu eens geen witte toga's en gepolijste gebouwen, maar de rauwe werkelijkheid van het slagveld, de achterbuurten, de arena. En dat in combinatie met de ultieme verfijning van het leven in villa's en paleizen. Voor de moderne tijd Battle of Britain (1969), net zo'n keerpunt in de geschiedenis als het Ontzet van Leiden in 1574.

Welke historische persoon spreekt u het meeste aan?

Ik schreef een boek over hem: Jean-Emile Humbert (1771-1839), kolonel en oudheidkundige. Hij was de ontdekker van Carthago. In de Italiaanse steden Volterra en Cortona kocht hij zeer bijzondere Etruskische objecten aan, die nu te zien zijn in onze tentoonstelling 'Vrouwen van aanzien, mannen met macht'.

Als u morgen een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Een onderzoek naar de Punisch-Romeinse havenstad Utica, in Tunesië. De plaats waar de Romeinse republiek Cato de Jongere voor het laatst weerstand bood aan Julius Caesar. Een belangrijk gedeelte van onze Romeinse collectie komt hier vandaan. Wij hebben negentiende-eeuwse tekeningen van de plaats waar de stukken gevonden zijn. Door opgravingen in Utica kunnen we de archeologische omgeving teruggeven aan die voorwerpen.

'Ik pleit voor een zo compleet mogelijke blik op samenlevingen in het verleden. Want beeld en geluid zeggen vaak meer dan duizend woorden'

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Nee. Je verknijpt met de canon het organische geheel van de geschiedenis, met haar ups and downs, met haar acties en reacties. Je houdt losse hapklare brokken over. Is de Nederlandse prehistorie één hunebed? Ik heb Friese voorouders, maar is Eise Eisenga nou echt het icoon voor de Verlichting in Nederland?

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

Jeruzalem. De stad waar drie wereldreligies samenkomen en waar de culturen van het oosten en het westen continu botsen of zich vermengen. En dat al duizenden jaren lang. Ondanks alle conflicten is het de mooiste stad van het Midden-Oosten en is er altijd hoop op een oplossing. En hoop houdt de mens overeind.

Wat is uw dierbaarste bezit van historische waarde?

Ik verzamel zelf niet, maar verwerf wel oudheden voor het museum. Een paar jaar geleden kocht ik fragmenten van een Romeinse inscriptie uit Leersum. Een tekst met veel ontbrekende delen, maar wel met een stukje van een keizersnaam: Septimius Severus (192-211) of Severus Alexander (222-235). Wij puzzelen verder!

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Met passie. En met aandacht voor alle, of in elk geval veel aspecten van het verleden: muziek, film, theater, musea - laat maar zien. Beeld en geluid zeggen vaak meer dan duizend woorden.